

بیماریهای عمومی گیاهان زینتی زنگ‌های گیاهان زینتی

زنگ پروانش

زنگ پروانش ابتدا در سال ۱۳۴۹ از مازندران گزارش شده است و روی پروانش (*Vinca major*) وجود دارد. میسلیم قارچ عامل بیماری در گیاه پایدار است و باعث تولید جوانه‌های بد شکل پروانش می‌گردد. بین گره‌ها دراز شده و برگ‌ها کوتاه و ضخیم و شکننده می‌گردند و به رنگ زرد مایل به سبز در می‌آیند. در سطح زیرین برگ‌ها، اسپومگوئیوم‌ها ظاهر می‌شوند و سپس اردیوم‌ها و تلیوم‌های قهوه‌ای گرد آلوده مشاهده می‌گردند. وجود زنگ در میزبان باعث ریزش گل و ضعف پایه می‌گردد. عامل زنگ پروانش قارچ *Puccinia vincae* است. برای کنترل بیماری معمولاً کندن و سوزاندن بوته‌های آلوده توصیه می‌شود و سمپاشی با پلانت و اکس و یا زینب نیز موثر است.

زنگ میخک

زنگ میخک از بروجرد، اهواز، آذربایجان، اصفهان و اطراف تهران گزارش شده است. این بیماری هم در گلخانه و هم در هوای آزاد انتشار دارد و در همه فصول پیش از پیدایش گل ظاهر می‌شود. در اثر بیماری همه اندام‌های گیاه صدمه نمی‌بینند بلکه معمولاً چند برگ زرد و مبتلا می‌گردد. اردیوم‌ها در تمام سطح بالایی و زیرین برگ‌ها و روی ساقه و حتی جام گل تشکیل می‌شوند که سرانجام ترکیده و اپیدرم را پاره می‌کنند. مرحله ایسیدیوم این زنگ روی نوعی فریفون (*Euphorbia gerardiana*) تشکیل می‌گردد. عامل زنگ میخک قارچ *Uromyces dianthi* است. خسارت ناشی از این بیماری نه تنها در اثر پیدایش اردوسورهای قهوه‌ای رنگ و بد شکل گیاه است بلکه به واسطه ضعف گیاه خسارت بیشتری وارد می‌شود. برگ‌ها، ساقه و غنچه‌ها از رشد طبیعی باز می‌مانند و گل‌ها نیز کوچک. غیر قابل عرضه به بازار می‌شوند. اقدامات زراعی مانند کم کردن آبیاری و تهویه مناسب شاسی یا گلخانه باعث کنترل بیماری به میزان زیاد می‌شود. جمع آوری بقایای گیاهان آلوده و سوزاندن آنها نیز موثر است. قلمه‌های میخک را می‌توان قبل از کاشت به مدت ۱۰ دقیقه در محلول ۲/۵ در هزار فریام یا زینب ضد عفونی کرد. استفاده از مانکوزب به میزان ۳ در هزار پلانت و اکس به میزان ۱-۰/۵ در هزار نیز موثر است و محلول ۰/۵ در هزار آن را نیز می‌توان پای گلدان ریخت تا از طریق ریشه جذب شود.

زنگ گل بنفشه

زنگ گل بنفشه ابتدا در سال ۱۳۳۰ گزارش شده است. زنگ بنفشه به گونه‌های مختلف بنفشه حمله می‌کند و تا کنون از نواحی دماوند، شمیران، رودهن و لاریجان گزارش شده است. در بهار با تشکیل اپیدیوم‌های قارچ، برگ‌های بنفشه کلفت شده و دمبرگ و پایه گل بد شکل می‌گردد. سپس اردیوم‌های قهوه‌ای روشن قارچ، بصورت نقطه‌ای و بدون نظم خاصی در سطح زیرین برگ‌ها ظاهر می‌شوند و نهایتاً تلیوم‌ها در این جوش‌ها تشکیل می‌شوند. تلیوم‌ها معمولاً دیر تشکیل شده و قهوه‌ای تیره تا سیاه رنگ هستند. عامل زنگ گل بنفشه قارچ *Puccinia violae* است. برای کنترل بیماری باید بوته‌های آلوده را کند و سوزانید و سمپاشی با پلانت و آلس و یا زینب در بهار و در چندین نوبت موثر واقع شده است.

زنگ کنار

گونه‌های متعدد از جنس *Zizyphus* در مناطق مختلف دنیا خصوصاً نواحی گرمسیری و همچنین نواحی مدیترانه‌ای رشد می‌کنند. کنار به صورت طبیعی درختچه و یا درختی خاردار می‌باشد و ارتفاع آن از ۲/۵ تا ۱۵ متر متغیر است. دو گونه کنار با نام علمی *Z. oxyphylla* و *Z. spina-christi* در ایران وجود دارد که بومی جنوب کشور می‌باشند. درخت کنار با شرایط خشکی سازگاری داشته و نسبت به آن مقاوم است. کنار به عنوان درخت تک نما و یا در پارک‌های جنگلی استفاده می‌شود. عامل بیماری زنگ کنار بصورت تشکیل جوش‌های نارنجی تا قهوه‌ای رنگ روی برگ‌ها در تک درخت‌های کنار در دزفول و منطقه صفی‌آباد استان خوزستان مشاهده شده است. عامل بیماری تولید تلایوم و اردیوم می‌کند. قارچ *Phakospora zizyphi-vulgaris* بعنوان عامل بیماری زنگ کنار شناسایی شده است و قبلاً از بندر عباس و میناب نیز گزارش شده است.

زنگ بید و صنوبر

زنگ بید (Willow rust) روی بید، بید مجنون و بید سرخ (*Salix purpurea*) از اردبیل، سقز، قمصر، قم، همدان، خوی، شهرکرد، شیراز، تبریز، کرج و اصفهان انتشار دارد. عامل بیماری *M. allii-salicis* یک زنگ ناجورسرایه (هتروبییک) است که میزبان واسط آن *Allium* است که مراحل اسپرموگونیوم و اسیدیوم روی آن تشکیل می‌شود. علائم بیماری روی بید شامل تشکیل اوردیوم‌های زرد رنگ روی برگ‌ها و سرشاخه‌ها است و قارچ عامل بیماری زمستان را بصورت تلایوسپور و یا ریشه در پوست درخت می‌گذارد.

زنگ صنوبر (Popular rust) در ایران اولین بار از روی شالک (*Populus nigra*) گزارش شده است. درختان میزبان این زنگ در ایران بعضی از انواع صنوبر مانند کبوده یا سپیدار (*P. alba*) پره و شالک است. زنگ کبوده در آذربایجان، اصفهان، مهاباد، مهران، تهران، همدان، کرج، لرستان، سقز و مشهد انتشار دارد. این زنگ باعث ریزش برگ‌ها می‌شود، سرشاخه‌ها خشکیده و رشد بافت چوبی نیز کاهش می‌یابد. این زنگ ناجورسرایه (هتروبییک) است و از خرداد ماه اوردیوم‌ها یا جوش‌های لیمویی رنگی در پشت برگ‌ها و روی سرشاخه‌ها و مخصوصاً پا بوش‌ها و درختان کوتاه و برگ‌های مس کبوده تشکیل می‌شوند. تلایوم‌ها یا جوش‌های سیاه رنگ نیز در همین جا در پاییز و زمستان پشت برگ‌های نیفتاده و یا افتاده بوجود می‌آیند. در تابستان اوردیوم‌ها پاره شده و اوردوسپورها پراکنده شده و اوردیوم‌های جدید نیز تشکیل می‌گردد. میزبان واسط آن در ایران شناخته نشده است. این بیماری در زمین‌های ضعیف با شدت بیشتری روی درختان انتشار دارد و تقویت درختان در کنترل بیماری موثر است. عامل بیماری قارچ *Melampsora allii-populina* است.

زنگ زبان در قفا در اثر *Puccinia delphiniicola*، زنگ گلابول در اثر *Puccinia gladioli*، زنگ شب بو در اثر *Puccinia trabutii* و زنگ گلابول در اثر *Puccinia gladioli* از نواحی مختلف کشور نیز گزارش شده است.

